

BOSHLANG'ICH SINFLARDA INTERFAOL METODLARNI DARS JARAYONIGA TATBIQ ETISH

Usmonqulova Kamola Dilshod qizi

*Guliston davlat pedagogika institute Pedagogika fakulteti Boshlang'ich Ta'lim
yo'nalishi 12-24 guruh 2-bosqich talabasi kamoladilshodovna@gmail.com*

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy-uslubiy ishlarda boshlang'ich sinflarda interfaol metodlarni dars jarayoniga integratsiya qilishning nazariy asoslari, pedagogik-ta'limiy ahamiyati, zamoniy texnologiyalar bilan bog'liq samaradorlik mezonlari, o'quvchilarning bilim-qobiliyat motivatsiyasini oshirish yo'llari va o'zbek maktablari tajribasidagi yorqin namunalar tahlil etilgan.*

Kalit so'zlar: *interfaol metod, boshlang'ich sinf, o'quvchi faolligi, kooperativ ta'lim, IT integratsiyasi, o'yinli texnologiyalar, dialogik yondashuv, formativ baholash, kritik fikrlash, zamonaviy pedagogik texnologiya.*

O'zbekiston Respublikasining “ Ta'lim to'g'risida”gi qonunida ta'lim sifatini oshirish, shaxs sifatida shakllanuvchi bolaning ijodiy va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish vazifasi belgilangan. Boshlang'ich ta'lim bosqichi bolaning kelajakdagi muvaffaqiyatini belgilaydigan asosiy zamin hisoblanadi. Aynan shu bosqichda o'quvchilarning ta'lim jarayoniga faolligi, o'zlashtirish sifati va mustaqillik darajasi shakllanadi.

Interfaol metodlar o'quvchilarni bilim olish jarayoniga faol jalb qilish, ularning nutq, muloqot, hamkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Xususan, zamonaviy pedagogic texnologiyalarnin rivojlanishi bilan “o'qituvchi-o'quvchi” munosabatining o'rnini “ yo'l-yo'riqchi – faol o'rganuvchi ” modeli egallay boshladi. Bu esa, dars jarayonida interfaol yondashuvlarni tatbiq etishni dolzarb masalaga aylantirdi.

1. Interfaol ta'limning mohiyati

Interfaol ta'lim – bu o'quvchilarni bilim, malaka va ko'nikmalarni o'zlashtirishda faol ishtirok ettiruvchi, tanqidiy fikrlashni rag'batlantiruvchi yondashuv. Ushbu yondashuv o'quvchilarning:

- Mustaqil fikrlashni;
- Jamoaviy muammoni hal qilish ko'nikmasini;
- Axborot tahlil-tasnif qilish qobiliyatini;
- O'z bahosini asoslash va muloqot qurish madaniyatini shakllantiradi.

2. Boshlang'ich sinf xususiyatlari

7-10 yoshdagi bolalar o'z-o'zini nazorat qilish darajasi past, qiziqishlari tez o'zgaadi, o'yin faolligi yuqori. Shuning uchun, interfaol metodlar o'ziga xos “o'yin” elementini saqlab qolgan holda tashkil etilishi lozim. Masalan, “ Soyabon” , “ Tezkor

savol-javob” , “ Davom ettir” kabi ko’rinishlarda beriladigan topshiriqlar o’quvchilarni bir zumga ham o’rnidan turmay qo’ymaydi

3. Interfaol metodlar turlari va ularning tatbiq etish shakllari

- Kooperativ (guruhli) ta’lim – “Jigsaw”, “Think-Pair-Share”, “Round Table”, “Aquarium” kabi usullar orqali o’quvchilar o’zaro maslahatlashib, g’oya almashib, umumiy mahsulot yaratadi.

- O’yinli texnologiyalar – “Didaktik lotin”, “Kim tez”, “Bilim kubogi”, “Tinglovchi sotuvchi” va hokazo o’yinlar orqali yangi mavzuni mustahkam yod olish, eski bilimni yangilash jarayoni yengillashadi.

- IT-integratsiyasi – Kahoot, Quizizz, LearningApps, Plickers, Wordwall, Jamboard, Padlet platformalari yordamida onlayn-test, bulutli stikerlar, interfaol xarita, trel-lenta shaklidagi topshiriqlar tashkil etiladi.

- Tanqidiy fikrlash texnikalari – “Six Thinking Hats”, “Cinquain”, “Sinkveyn”, “KWL jadvali”, “Fishbone” sxemasi bilan sabab-natija bog’lamchalarini aniqlash.

- Formativ baholash – “Traffic light”, “Thumb signal”, “Two stars and a wish”, “Exit ticket” usullari bilan har bir o’quvchining darsdagi holati yoritilib turadi.

4. Tatbiq bosqichlari

- Bosqich-1. Mavzuga oid muammo vaziyat yaratish (trigger-video, matn, rasm).

- Bosqich-2. Ma’lumot qidiruvi: o’quvchi guruhlarini internet, o’quv qo’llanma, ensiklopediya, kartochka, QR-kodlar yordamida axborot to’playdi.

- Bosqich-3. Ma’lumotni tahlil-tasnif: “Venn”, “T-karta”, “Cluster”, “Mind-map” yordamida g’oyalar sistemalashtiriladi.

- Bosqich-4. Mahsulot yaratish: plakat, buklet, taymer-video, sun’iy predmet, dramatizatsiya, ko’rgazmoli hisobot.

- Bosqich-5. Baholash va refleksiya: o’z-o’zini, o’zaro va o’qituvchi baholashi; “Mood-metri”, “Samaradorlik darajasi” testi.

5. Muammolar va yechim yo’llari

- O’qituvchilar interfaol metodlarni tashkil etishda vaqt yetishmasligini, dars jadvalining zichligini, darslik ta’minotining yetarli bo’lishmasini aytmoqda.

- Yechim: mehnat vaqtini tejamkor tashkil etish (blok-modul reja), o’qituvchi malakasini oshirish kurslari (OTM, “Ta’lim sifati monitoringi” markazi, “Umumiy o’rta ta’lim” davlat standarti asosidagi vebinarlar), maktabda “Interfaol zal” tashkil etish (multimedia, stol-alma, stiker, marker).

Boshlang’ich sinf o’quvchilariga bilim olishni sevdirish, ularda mustaqil va jamoaviy fikrlash ko’nikmalarini shakllantirishda interfaol metodlar beqiyos samara beradi.

Zamonaviy pedagog texnologiyalar, kooperativ yondashuv, o’yinli va axborot-kommunikatsiya vositalarini integratsiya qilish o’qituvchining professional salohiyatini oshiradi, o’quvchilarning bilim sifatini, motivatsiyasini va maktabga bo’lgan ijobiy munosabatini kuchaytiradi.

Shu bois interfaol metodlarni tashkil etishda metodik xizmatlar, maktab rahbariyati va ota-onalarning hamkorligi, o'qituvchi malakasini doimiy tarzda oshirish muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun. – Toshkent: Adolat, 2020.
2. Halilov F. H. Zamonaviy ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Akademiya, 2021.
3. Qarshiyeva M. Boshlang'ich ta'limda interfaol usullar. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
4. Tursunqulova Sh. Pedagogik innovatsiyalar va ularning samaradorligi. – Samarqand: SUE, 2022.
5. Nazarov A. O'yinli texnologiyalar va bolalar psixologiyasi. – Toshkent: Bilim, 2018.
6. Rahimov I. Kooperativ ta'lim: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2020.
7. Hoshimova D. Formativ baholash: boshlang'ich sinf o'qituvchisi qo'llanmasi. – Toshkent: Ta'lim, 2021.
8. O'ktamova G. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asoslari. Toshkent: Innovatsion rivojlanish, 2022.